

SUSMAYAN ADAM

BABAM GAZETECİ ZEKERİYA SERTEL

YILDIZ SERTEL

YILDIZ SERTEL
SUSMAYAN ADAM
BABAM GAZETECİ
ZEKERİYA SERTEL

© 2018, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Cumhuriyet Kitapları, 2002

Can Yayınları'nda 1. basım: Aralık 2018, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Editör: Özlem Alkan Karakuş

Düzeltili: Mert Tokur, Burçak Başpınar

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3755-8

Kitabın sonunda yer alan fotoğraf ve belgelerin önemli bir kısmı 4 Aralık 2015'te Tan Evi'nde düzenlenen "Sertel Ailesi, Selanik'ten Sılaya" sergisinden alınmıştır.

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

YILDIZ SERTEL
SUSMAYAN ADAM
BABAM GAZETECİ
ZEKERİYA SERTEL

ANI

Yıldız Sertel'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Ardımdaki Yıllar, 2018

Annem Sabiha Sertel Kimdi, Neler Yazdı?, 2018

YILDIZ SERTEL, 1923'te New York'ta doğdu. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ndeki eğitiminin ardından İkinci Dünya Savaşı boyunca Londra'da üniversite eğitimini tamamladı. 1950 yılında annesi Sabiha Sertel ve babası Zekeriya Sertel'le beraber Türkiye'yi terk eden Yıldız Sertel, ailesiyle bir süre Avrupa'nın çeşitli ülke ve şehirlerinde yaşadıkdan sonra Sovyetler Birliği'ne gitti. Sabiha Sertel'in ölümünün ardından Zekeriya Sertel'le beraber Paris'e yerleşti. 1971-1989 yılları arasında Paris'te öğretim görevlisi olarak ders verdi. 2009'da İstanbul'da öldü.

İçindekiler

Sunuş	11
Önsöz	13
I. BÖLÜM: İmparatorluğun Yıkılış Döneminde Bir Genç Gazeteci	17
II. BÖLÜM: Cumhuriyetin Kuruluş Yıllarında Demokrasi Savaşı Veren Bir Gazeteci	85
III. BÖLÜM: <i>Tan</i> Gazetesinde Zekeriya Sertel: Bir Gazetecinin Dramı	165
IV. BÖLÜM: Zekeriya Sertel Yurtdışında	265
V. BÖLÜM: Paris'te Geçen Zor Yıllar, Zekeriya Sertel'in Yurduna Kavuşması, Ölümü	313

Sunuş

Bu kitabı niçin yazdım?

Annem Sabiha Sertel Kimdi? Neler Yazdı? başlıklı kitabımı yazdıktan sonra babam hakkında da bir kitap yazmak gerekiyordu. Hatta Sami Karaören, “Şimdi sıra babanda,” demişti. Zaten babamın önde gelen niteliği gazetecilikti. Gazetecilik onun kişiliğinin ayrılmaz bir parçasıydı. Bu mesleğe daha 1911’de Selanik’te başlamış, 1980’de ölene kadar kalem elinden bırakmamıştı. Bu dönemde yazdığı yazı ve kitaplara dayanarak bir kitap yazmaya koyuldum. Bu yolla hem gazeteci Zekeriya Sertel ve onun kişiliği ortaya çıkacak hem de Türkiye’nin siyasal, toplumsal tarihinde birtakım olaylar aydınlanacaktı. Sanırım ki, gazeteci Zekeriya Sertel’i anlatırken, bir ölçüde basın tarihini de yazmış oldum.

Zekeriya Sertel kimdi? Bu soruyu bana pek çok kişi ve hatta babamın dostları sormuştur. Çünkü o anlaşılmamıştı. Pek çok kimse, hâlâ “Sertel” dedin mi, “O komünisttir,” der. Sol görüşlü pek çok kimse ise onu yeterince sol bulmaz, sekterce bir yaklaşımla, “O sağa kaydı, Sovyetler Birliği’ni yerd, Nâzım Hikmet’i küçülttü,” derler. Bu kitapta, insan Nâzım’ı yazdığı için, neden Moskova yanlısı solun saldırısına uğradığına dair ilginç bir bölüm bulacaksınız. Gerçek oydu ki, Zekeriya Sertel ne sağcıydı ne de solcu.

Kızı ve bu kitabı yazmak için, yetmiş yıl boyunca yazmış olduklarını okuyan biri olarak, babamın kimliği ve fikirleri hakkında aşağıdaki izlenimlerimi belirtmek isterim:

1. O, daima ideolojilerin üstünde kalmayı yeğlemiş bir gazeteci idi. Özgürlük ve demokrasiye tapmış, bir gazeteci olarak gerçekleri olduğu gibi vermeyi bir görev saymıştı. O, sağ sol düşünmeden, kamuoyuna doğruları bildirmeyi gazetecilik namusunun bir gereği olarak görmüş ve bundan hiçbir zaman şaşmamıştır. Bunu yapabilmek için de başkalarına alet olmamaya büyük bir özen göstermiştir. Örneğin, 12 Ağustos 1930’da kurulan Serbest Cumhuri-

yet Fırkası'nı bir muhalefet partisi gereklidir görüşüyle savunmuş, ancak o sıralarda çıkardığı *Son Posta* gazetesini partinin organı haline getirmemiştir. Aynı şekilde, Adnan Menderes ve Celal Bayar'la beraber, Demokrat Parti'nin (DP) programını hazırlamış, ancak başyazarı olduğu *Tan* gazetesini bu partinin organı haline getirmemiştir. Büyük sermayeye hiçbir zaman yanaşmamış, çıkardığı dergi veya gazetelerin tam bağımsızlığına büyük bir özen göstermiştir. Bu büyük özgürlük zaman zaman sağı da solu da rahatsız etmiştir.

2. 1911'den beri yazmış olduğu yazılar, onun zamanının önünde bir düşünce mekanizmasına sahip olduğunu gösteriyor: Meşrutiyet Devrimi döneminde, *Yeni Felsefe* dergisinde kadın haklarını savunuyor, kadınları küçülten, beyinleri uyuşturan köhne gelenekleri yeriyor. Daha cumhuriyetin ilk yıllarında sansüre karşıydı. O gün için belki bir hayal olan sınırsız basın özgürlüğünü ve çok partili demokrasiyi istiyordu. İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda, uğruna savaştığı demokratik hak ve özgürlüklerin de günün koşullarının önünde olduğu söylenebilir. *Tan* gazetesi o yüzden yıktırıldığına ve bugün hâlâ bu haklar için mücadele edildiğine göre...

3. O, yerine ve zamanına pek de bakmadan doğruyu, düşündüğünü söylemekten korkmayan, belki de biraz pervasız bir gazeteci-ydi. İnandığı şeyler için korkmadan, yılmadan savaştı. Bu yüzden başına hapis, sürgün gibi pek çok belalar geldi. Ama o hiç susmadı. O yüzden bazı arkadaşları ona, "susmayan adam" adını takmışlardı.

Yurtdışındaki yaşamı, sıra özlemi içinde geçti. Orada da bir vatandaş olarak hakkı olan pasaportu alabilmek için, 80 yaşında sekiz yıl savaşmaktan geri durmadı. Bu savaş (Süleyman) Demirel ve (Fahri) Korutürk'ten, FİEJ'e¹ kadar uzandı.

Bu süre içinde yakından tanıdığı Sovyetler Birliği (oradaki yaşam, devrim ve bunalım), ABD, Avrupa ve Çin hakkında kitap ve yazılar yazdı. Bu kitapta, bu yapıtların özetlerini, Nâzım Hikmet'le beraber geçirdiği günleri, Aziz Nesin'le mektuplaşmasını da bulacaksınız.

Kısacası, onun öyküsü uzun, zengin, dolu ve verimli bir yaşam öyküsü. Buna doğruyu söyleyen, susmayan bir gazetecinin dramı da diyebilirsiniz.

İlgiyle okuyacağımızı umuyorum.

Yıldız Sertel
Göztepe, 27 Kasım 2000

1. Federation Internationale des Editeurs de Journaux et Publications: Uluslararası Yayıncılar ve Gazeteciler Birliği. (Y.N.)

Önsöz

Zekeriya Sertel gibi insanların hikâyeleri genellikle bir kazanımla biter. Bir ideal uğruna yaşayan, ömür boyu zorluklarla mücadele edip yaşamlarını tehlikeye atan insanlardan şanslı olanları kendi yaşam sürelerinde, daha az şanslı olanlarıysa kendilerinden sonraya bir miras bırakarak başarıya kavuşurlar. Kimi zaman imkânsız bir şeyi başarmanın, kimi zaman bir toplumsal kesimin önünü açmanın, bazen de bir dönüşüme önyak olmanın gururunu isimlerinin önüne yazdırırlar.

Zekeriya Sertel için bu maalesef böyle olmadı. O da hayatını bir ideal uğruna yaşadı, fiziki ve sosyal linçler atlattı, sürgünlerde yaşadı. Ama vardığı yer yenilgi oldu. Zira ne onun yaşam süresinde ne de ölümünden neredeyse 40 yıl sonra bugün, onun uğruna savuşturduğu ideal hayata geçti.

Oysa karşımızda, hizmet etmek için can attığı bir devrimin önce dışladığı, sonra hapse attığı, ardından yok etmeye çalıştığı, nihayetinde ülkesinden uzakta bir yaşama mahkûm ettiği bir aydından fazlası var. Kurtuluş Savaşı sürerken ABD'de gazetecilik eğitimi almış, açıksözlülüğü nedeniyle bürokrasiden uzaklaştırılmış, Türkiye'de modern gazeteciliğin ilk örneklerini sergilemiş biri... Hakkında yürütülen, komünist mi yoksa sosyalist mi olduğu tartışması bir türlü bitmeyen bir olağan şüpheli... Dünya görüşü 1920'lerin ABD'sine duyduğu hayranlıkla şekillenmiş, solcuların burjuva, sağcılarının komünist saydığı bir özgürlükçü... Dergilerini, gazetelelerini, kendi fikriyatını savunmak için değil; çok satsın, halk okusun diye yayımlayan bir girişimci... Siyasetten ve siyasetçilerden ümidini hiç kesmeyen ama eli hep havada kalan bir iyimser...

Peki bugün hâlâ erişilememiş bir idealin peşinde yaşamını tüketmiş olması onun kaybı mı? Gerçek demokrasinin, düşünce özgürlüğünün bu kadar uzağında, keyfiliğin ve ceberrutluğun avucun-

da yaşıyor olmamız onun yenilgisi mi? Sertel'in ki boşuna yaşanmış bir hayat mı? Hiç değil! Onunki, bir mesleğin standartlarını belirleyen, eşit bir toplumda ve özgür bir ülkede yaşamak için adanmış bir hayattı. Bu uğurda mücadeleyle geçmiş, bugüne kadar uç uca eklenerek yaşanmış ve hâlâ yaşanan hayatların en anlamlılarından biriydi. Böyle bir hayatın boşa geçtiğini söylemek mümkün mü?

Türkiye'nin yakın tarihine aşına olanlar Sertellerin sahip olduğu *Tan* gazetesinin ve matbaasının basılması olayına da aşınadır. Bu, daha büyüğü 6-7 Eylül'de görülecek karanlık bir kıskırtmaydı ve sivil otorite tarafından yönlendirilmişti. Amaç Sertellerin sesini kısmak ve hatta onları linç etmektir. Dostları Sabahattin Ali'nin öldürülmesine, birlikte çalıştıkları Nâzım Hikmet'in hapis ve tecritine tanık olmuş, İstiklal Mahkemesi'nde idamla yargılanmış biri için şaşırtıcı olmayan bir akıbeti bu. Aynı zamanda bir başka şeyin göstergesiydi... Hem bir fikir gazetesi olup hem de kitlelere ulaşan, hem bir davayı savunup hem de sahibini varlıklı bir adam haline getiren *Tan*'ın etkinliği hakkında da fikir veriyordu. Çünkü Sertellerin *Resimli Ay* dergisi ve *Tan* gazetesi gibi yayınları birer siyasi misyon değil, gazetecilik nosyonu taşıyordu. Bunlar mizanpajından diline, konu seçiminden, meselelere yaklaşımına dek yenilikçi, faydacı ama tutarlıydı.

Zekeriya Sertel modern bir adamdı. Onunki oturup kalkmasıyla, söylediği sözlerle kendini gösteren bir modernlik değildi. Hayatını nasıl yaşayacağına dair kararı ve işini yapma biçimiyle ortaya çıkıyordu. Eve kapanacak ve onun eline bakacak birini değil, hayatını onunla yaşayacak bir kadınla evlenmek istemesi ve hayatının her iniş çıkışını Sabiha Sertel'le yan yana yaşaması bunun ilk göstergesiydi. Diğer gösterge ise işini yaparken sergilediği dünyaya açıklık, siyasetçilerle kurduğu temas-mesafe dengesiydi.

Bu yönüyle Zekeriya Sertel'i günümüz gazeteciliğinde bir ekole ismini veren Abdi İpekçi'yle karşılaştırmak mümkün. Her ikisinin de dış dünyaya açıklığı, gazeteciliği hayatın her alanına yayma gayretleri, siyasetçilerle samimi ama mesleğin gereklerini öne çıkaran ilişkiler kurmaları paralellik taşıyor. Sertel'in İkinci Dünya Savaşı sırasında İngiliz hükümet üyeleriyle kurduğu temaslar, dış gezilerde görüştüğü isimler, yine savaş sırasında ABD'deki gözlemleri o sırada Türk basınında fazla rastlanmayan bir dışa açıklık örneği. Zekeriya Sertel'in sürgün sırasında yaşamını kazanmak ve zamanını anlamlı bir şekilde doldurmak için yaptığı işler de öyle...

Sabiha ve Zekeriya Sertel'in hayatlarının sıra dışılığını gösteren çok örnek var. Geçmişleri, çevreleri, ABD'de birlikte gelişmeleri,

yayıncılıkları, göze aldıkları... Bir de bunların 1920'lerin, 30'ların, 40'ların zemininde gerçekleştiğini düşünün. Yeni bir Türkiye'nin ve yeni bir dünyanın kurulduğu dönemlerde hayat ve gazetecilik işahıyla, etkili olmak; gazeteciliği, siyaseti, toplumu dönüştürmek isteyen bir çift... Sonra canlarını kurtarmak için kaçmaları, oradan oraya sürüklenmeleri, Sabiha Sertel'in Bakü'de ölümü... Zekeriya Sertel'in ülkesine dönebilmek için çırpınışları...

Yukarıda, Zekeriya Sertel'inki boşa yaşamış bir hayat mı diye sormuştum, cevabını da vermişim. Tan Matbaası'nın basılmasından 70 yıl, Sertel'in ölümünden 38 yıl sonra bugün diyebilirim ki boşa harcanmış bir zaman varsa, o da Türkiye'nin zamanıdır. Bugün gazeteleri boğan, gazetecileri nefessiz bırakan, tıpkı Sertel'lere yapıldığı gibi keyfi kararlarla gazetecileri süren, pasaportsuz bırakan, hapse kapatan o ruh, onca yılın nasıl boşa yaşandığını gösteriyor bize. Belki başka bir ülkede olsak, Sertel kitabının bugün yeniden yayımlanması, onca yılı geride bıraktıktan sonra nereden nereye geldiğimizi gösterirdi ve ibret verici olabilirdi. Bizim içinse onca yılın nasıl boşa harcandığının, nasıl yerimizde saydığımızın, dönüp dolaşıp aynı dertlere çare aradığımızın kanıtı.

Galiba Sertel'den bir alıntıyı koymak için de en uygun yer burası. İlerleyen sayfalarda nasıl bir hayatla karşılaşacağınızı görmeniz, biraz da bugünü düşünmek için...

“Gazetecilik iyi bir meslektir, hürriyet içinde çalışabilmek şartıyla. Hürriyet olmayan, geri kalmış memleketlerde gazetecilik zevkli ama tehlikelidir. Zevklidir çünkü hayatınız bitmeyen bir savaş içinde geçer. Tehlikelidir çünkü her an başınızın üstünde Demokles'in kılıcı sallanır. Ölüm, hapis, her türlü işkence sizi bekler. Ben böyle bir dönemde gazetecilik yaptım.”

Mirgün Cabas

I. BÖLÜM

İmparatorluğun Yıkılış Döneminde Bir Genç Gazeteci

Zekeriya Sertel'in Çocukluğu ve Gençliği

“Annem öldüğü vakit ben sekiz yaşındaydım. Sen annesiz büyümenin ne demek olduğunu bilmezsin.”

Babam bu sözleri bana birkaç defa tekrarlamıştı. Her seferinde gözleri dolardı. Gerçekten de çok zor ve acı bir çocukluğu vardı. Annesinin ölümünden kısa bir süre sonra, babası teyzesinin kızıyla evlenmişti. Üvey anne genç ve güzeldi. Ne var ki, çocukları sevmiyor, onlarla ilgilenmiyordu. Zikri¹, kendinden küçük üç kardeşiyle kendisini bir karanlıkta bulmuştu. Babası zengindi. Selanik'e yakın Usturumca diye adlandırılan kasabada bağları, bahçeleri vardı. Ama üvey anne cimri davranıyor, çocukları pek çok şeyden mahrum ediyordu.

“Zengin kiraz bahçelerimiz olduğu halde, üvey annem kirazları bize çekirdekleriyle yedirirdi. Böylece çabuk doyaçağımızı düşünürdü,” diyerek üvey annesini bana bir nevi şikâyet ederdi, babam. Kuşkusuz değişik olaylar onda Hatice diye adlandırılan üvey annesine karşı nefret uyandırmıştı. Küçük kız kardeşleri Zehra ile Rukiye'nin, bebek sayılacak yaştaki Yusuf'un, fakir çocukları gibi mahrumiyet içinde büyümeleri ona fena halde dokunuyordu. Bütün bunlar annesinin yokluğunu daha da çok hissettiriyordu.

1. Zekeriya Sertel'in asıl adı Zikri idi. Yazı yazmaya başlayınca, imzasını M. (Mehmet) Zekeriya olarak atmış ve bu ismi benimsemiştir.

Zikri, üç yıllık iptidaiyi ve gene üç yıllık rüştiyeyi, yani altı yıllık ilkokulu bitirdiği vakit kendisi 14, üvey annesi 20 yaşındaydı. Okulda yediği dayaklar da onu dünyaya küstürmüştü. Değişik olaylar üvey annesine karşı husumetini büsbütün arttırmıştı. Nihayet bir gün, üvey annesini dövmeye kalkınca ortalık karıştı. Babası onu evden uzaklaştırmaya karar verdi.

Kendisi olayı şöyle anlatıyor:

“Bir gün, babam beni yanına çağırdı, ‘Oğlum Zikri,’ dedi, ‘seni okumak için Edirne’ye, halanın yanına göndermeyi düşünüyorum.’”¹

Çok geçmeden Zikri, torbasını alıp Edirne’nin yolunu tutar. Edirne İdadisi’nde (lisesinde) bir yıl okuduktan sonra, buradan Selanik İdadisi’ne geçer. Artık, okumanın zevkini almıştır. Ne var ki, idadinin ikinci sınıfını bitirdiği sırada babasının ölümü gibi bir faciayla karşılaşır. Henüz 16 yaşındadır. Usturumca’ya döndüğünde evi bomboş bulur. Üvey anne, yeni doğmuş bebeği Belkıs’ı alıp annesinin yanına kaçmıştır. 13 yaşından küçük üç kardeşi açıktadır.

Babam, bu durumda önemli bir karar almak zorunda kaldığını anlatırdı: kasabaya dönüp babadan kalma mal ve mülke sahip çıkmak, evi bir düzene koymak ve kardeşlerine bakmak. İkinci şık ise bütün bunlardan vazgeçip Selanik’te kalmak ve tahsiline devam etmek. O, ikinci şıkkı seçmişti. Bize bu seçkiyi hangi düşüncelerle yaptığımı şöyle anlatmıştı:

“Selanik’te okumanın zevkini tatmıştım. Okuyarak bir yere varacağımı biliyordum. Kasabaya dönmek, cahil bir köy ağası olmak demektir. Köye dönmemenin babamın bıraktığı servetten mahrum olma anlamına geleceğini biliyordum. Yakın akrabalar bu mal ve mülkü paylaşmaya başlamıştı bile. Ne var ki ben Selanik’te, yaşımın küçüklüğüne rağmen, başarılar göstermeye başlamış bir küçük aydındım. Oradaki okuma, ilerleme heyecanına, devrim havasına kendimi kapıttım. Zengin bir ağa olmak yerine, fakir bir aydın olmanın bütün sıkıntılarını katlanmak zorundaydım.”

1. Zekeriya Sertel, *Hatırladıklarım*, Can Yayınları, İstanbul, 2015, s. 24.

İşte, 16 yaşındaki Zikri, bu muhakemeyi yaptıktan sonra, iki kız kardeşini akrabaların yanına yerleştirir, üç yaşındaki Yusuf'u alıp Selanik'in yolunu tutar. O günden itibaren başlayan zorlukların başında, kardeşi Yusuf'u okulun yatakhanesine kabul ettirmek gelir. "Bereket versin müdür anlayışlı bir adamdı. Yusuf'un yatakhane, benim yanımda yatmasını kabul etti," derdi.

Daha idadiyi bitirmeden, bir de geçim sorunuyla karşı karşıyadır.

Kasabadaki zengin bağ ve bahçelerden ona beş kuruş olsun gönderen yoktur. Cep harçlığını çıkarmak, kardeşine bakmak zorundadır. O zaman Zikri veya Zikri Efendi diye adlandırılan bu gencin ilk mesleği gazeteciliktir. Selanik'in bir devrim yaşadığı ve değişik fikir cereyanları içinde çalkalandığı bu dönemde, uyanık bir genç bu ortamın dışında kalamazdı. Kendisi anılarında o günleri şöyle anlatıyor:

Meşrutiyet inkılabının sarhoşluğu henüz geçmemişti. Selanik hâlâ Meşrutiyet inkılabına sahne olmanın gurur ve şerefini taşıyor, bayram yapıyordu. Selanik birdenbire yüz yıllık uykusundan uyanmış, memleketin siyasal ve kültürel yaşamının merkezi oluvermişti. Meşrutiyet inkılabını yapmış olan İttihat ve Terakki Cemiyeti, genel merkezini Selanik'te kurmuştu. Hükümet merkezi İstanbul'daydı [...] Fakat memleketi yöneten gerçek kuvvet Selanik'teydi [...]

İttihat ve Terakki Cemiyeti kendi fikirlerini yayımlayacak bir organa muhtaçtı. O sırada Selanik'te çıkmakta olan tek gazete, bu ihtiyaca cevap veremezdi [...] Bu maksatla, *Rumeli* adında bir gündelik gazete çıkarmaya başlamışlardı. Bu gazete küçük bir vilayet gazetesiydi ama İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin fikirlerini yayımladığı için ayrı bir önemi vardı. Ben gazeteciliğe ilk olarak bu küçük gazetede başladım. O vakit 19 yaşında bir gençtim. Selanik'te yeni açılan Hukuk Fakültesi'ne devam ediyordum. Hayatımı kazanmak zorundaydım.¹

1. *Hatırladıklarım*, s. 37.

O, yerine ve zamanına pek de bakmadan doğruyu, düşündüğünü söylemekten korkmayan, belki de biraz pervasız bir gazeteciydi. İnandığı şeyler için korkmadan, yılmadan savaştı. Bu yüzden başına hapis, sürgün gibi pek çok belalar geldi. Ama o hiç susmadı.

Cumhuriyet tarihinin en önemli gazetecilerinden biri olan Zekeriya Sertel'in 20. yüzyılın başında Selanik'te başlayıp 1980'de sona eren hayatı, dönemin siyasi olaylarıyla beraber, Türkiye'de aydın olmanın hakikatlerine de ayna tutuyor. Düşünce özgürlüğünü savunan bir gazetecinin sürekli baskı ve tepki altında geçen ömrü, her türlü otoritenin zaman ve coğrafyadan bağımsız olarak muhalif sesleri nasıl susturmaya çalıştığını da ortaya koyuyor.

#basınözgürlüğü #düşünceözgürlüğü #sansür #demokrasiaşığı
#tangazetesi #nazımhikmet #cumhuriyettarihi

